

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Калаур С., м. Тернопіль
Фалинська З., м. Львів

У процесі свого становлення та розвитку соціально-педагогічна діяльність сформувала і продовжує формувати певні знання про людину, що потребує соціально-педагогічної допомоги, та її проблеми у контексті різних рівнів їх осмислення. З цієї точки зору, клієнт постає як: реальний індивід зі своїми конкретними соціальними запитами; унікальне явище індивідуальних проявів і типологічних особливостей; представник певної конкретної культури; суб'єкт, що задіяний у певні соціальні відносини і зв'язки. Отже, у цілому, соціальний педагог як професіонал уособлює собою людину, яка допомагає у подоланні соціально-педагогічних проблем. На сьогоднішній день це має бути висококваліфікований фахівець із ґрунтовними знаннями, уміннями та навичками.

Відзначимо, що нині приділяється значна увага до професійної підготовки соціальних педагогів. Такий підхід, насамперед, зумовлений декількома чинниками, а саме: розробкою і впровадженням міжнародних стандартів до проведення соціально-педагогічної діяльності; суттєвим збільшенням у нашій країні соціально незахищених верств населення. Сьогодні активними темпами зростають негативні тенденції в Україні, серед яких перші місця посідають: бідність, безробіття, «соціальне сирітство», бездомність, алкоголізм, наркоманія, злочинність, суїцид та ін. Саме на ліквідацію означеного кола проблем повинна бути спрямована діяльність соціального педагога.

Ми повністю підтримуємо думку Д.С.Мазохи [1] у тому, що вища освіта розглядається як процес перетворення засвоєного у навчанні досвіду (знання, цінності, навички, уміння, звички) на особистісно-соціально значущі психічні властивості людини за умов, що знання та цінності визначають світосприйняття, стають переконаннями і формують спрямованість особистості. У людини з вищою освітою обсяг знань стає ерудицією та компетентністю, навички і уміння доводяться до майстерності та професійних здібностей, а звички стають нормами загальнолюдської моралі та поведінки.

Як зазначає М.М.Заброцький, вища освіта висуває певні вимоги як до особистості професіонала, так і до його професійних якостей [2, с. 31]. Сьогодні викладачі вищих навчальних закладів, які готують майбутніх соціальних педагогів концентрують свою увагу на потребі підготовки таких кадрів, які би могли зрозуміти різноманітні явища соціального життя України, мали би власну життєву позицію, та уміння і навички щодо використання здобутих знань у своїй безпосередній практичній діяльності. Відповідно до Державного галузевого освітнього стандарту спеціальності «Соціальна педагогіка» бакалавр готується до виконання навчально-виховної, діагностичної, реабілітаційної, корекційної, соціально-педагогічної діяльності.

Сьогодні доцільно констатувати той факт, що чимало науковців свої праці присвятили різним аспектам професійної підготовки соціальних педагогів. Зокрема, питання визначення суті, напрямів та змісту професійної підготовки соціальних педагогів у ВНЗ були у центрі уваги І. Зверевої, А. Капської, І. Козубовської, В. Поліщук. Технології соціально-педагогічної діяльності вивчали Г. Лактіонова, О. Безпалько. Значна увага приділена питанням висвітлення особливостей підготовки майбутніх соціальних педагогів до виконання певних конкретних професійних функцій (Д. Пашенко, А. Первушина); до роботи з різними категоріями клієнтів (Л. Пундик, С. Харченко).

Виходячи із означеного кола питань, які були уже дослідженими ми зважили за необхідність висвітлити практичні аспекти процесу вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Отже, мета статті проаналізувати найбільш перспективні шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів

під час навчання у ВНЗ.

Насамперед, коротко проаналізуємо сутність соціально-педагогічної діяльності. Зазначимо, що у цьому питанні існують різні підходи науковців. Зокрема, А. Капська вважає що суть соціально-педагогічної діяльності полягає у перетворенні соціального середовища та оптимізації стосунків особистості в соціальному середовищі. На думку В. Бочарової це створення гуманних виховних міжособистісних взаємин у соціумі та пошуку механізмів педагогічно «втручання» у кризові ситуації. О. Беспалько переконана що суть соціально-педагогічної діяльності полягає у здійсненні соціального виховання в контексті соціалізації, створенні сприятливих умов соціалізації. В.А.Поліщук [3] зазначає, що соціально-педагогічна діяльність потребує аналізу й вирішення проблем клієнта на тлі суспільних і соціально-економічних проблем. Дослідниця переконана, що проблеми клієнтів, як правило, виходять за рамки їх існування в громаді. У цілому, можна стверджувати, що соціально-педагогічна діяльність спрямована на соціально-педагогічну оцінку законодавчої творчості держави, діяльності громадських організацій, рухів і партій стосовно впливу на особистість.

Таким чином, усі підходи фахівців полягають у тому, що суть соціально-педагогічної діяльності полягає в гуманізації соціального середовища, у якому перебуває клієнт та оптимізації взаємин особистості та соціуму.

Можна стверджувати, що мета соціально-педагогічної діяльності конкретизується в її змісті, що визначає коло основних професійних завдань соціального педагога. Отже, на основі наукових розробок фахівців можна констатувати, що зміст соціально-педагогічної діяльності проявляється через: надання допомоги окремій людині чи групі людей, які опинилися у складній життєвій ситуації, шляхом підтримки, консультування, реабілітації, патронажу та інших видів соціальних і психолого-педагогічних послуг; актуалізацію потенціалу самопомоги осіб, які опинилися у скрутній ситуації; цілеспрямований вплив на формування і реалізацію соціальної політики на всіх рівнях – від загальнодержавних до місцевих.

Таким чином, соціально педагогічна діяльність є досить складним видом професійної діяльності, а тому майбутній соціальний педагог повинен володіти ґрунтовними знаннями, що виступатиме запорукою високої професійної кваліфікації, та конкурентноспроможності фахівців на ринку праці. У вищих навчальних закладах (Львівський національний університет ім. І. Франка та Тернопільський національний університет ім. В. Гнатюка) на відповідних кафедрах (загальної та соціальної педагогіки і соціальної педагогіки) суттєва увага приділяється визначенню пріоритетів щодо розвитку навчально-виховного процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів. Сьогодні викладачами означено основні акценти щодо формування професійних компетентностей, а саме визначено: ключові компетентності, загальнопредметні та спеціальні компетентності, якими повинен володіти майбутній фахівець соціальної сфери та окреслено основні перспективи щодо їх формування у студентів.

У полі зору науковців перебувають питання організації та змісту навчального процесу. Зокрема, вивчалися питання змісту і організації викладання професійно-орієнтованих навчальних дисциплін спеціалізації для бакалаврів, спеціалістів та магістрів спеціальності «Соціальна педагогіка».

Вагома роль у процесі фахової підготовки належить організації та проведенню практичної підготовки. Отже, у контексті професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної діяльності особливо актуальним є подолання розриву між теоретичною і практичною підготовкою. Ці питання стали предметом дослідження як науковців

теоретиків так і практиків. Беручи до уваги зазначений аспект, цілеспрямоване формування необхідних умінь і їх вдосконалення забезпечується через організацію практичної підготовки є першочерговою необхідністю. Фахівцями кафедри розроблено цілісний комплекс навчальних практик, які реалізуються послідовно, починаючи з першого курсу (ознайомлююча практика) і завершуючи переддипломною, при цьому кожний наступний вид практики суттєво ускладнюється за змістом та характером діяльності. такий підхід дає змогу студентам креативно вдосконалювати власні практичні уміння та навички.

Зупинимось на конкретному розгляді практичних шляхів вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. Отже, на основі аналізу основних тенденцій розвитку вищої освіти визначено такі *перспективи*:

- активне впровадження у навчально-виховний процес сучасних інноваційних технологій навчання;
- активізація пізнавальної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Дамо коротку характеристику окресленим шляхам вдосконалення підготовки майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ.

Активне впровадження у навчально-виховний процес сучасних інноваційних технологій навчання зумовлено тим, що у педагогічній науці спостерігається бурхливий період переосмислення наукових підходів до процесу навчання. В.Г. Кремень з цього приводу зазначає, що в освітньому просторі України необхідно виокремити «модернізацію освітньої діяльності, щоб готувати людину, здатну до ефективної життєдіяльності у ХНІ столітті» [4, с. 231]. Науковці визначають основним напрямком оптимізації навчального процесу у вищій школі використання інноваційних технологій навчання. Володіння сучасними інноваційними технологіями стає загальною пріоритетною потребою та визначає напрямки розвитку освіти у цілому. Впровадження інновацій в освіті сприятиме тому, що знання, які здобувають майбутні соціальні педагоги стануть конкретно-прагматичними та носитимуть ціннісно-продуктивний зміст, а також сприятимуть засобом самоідентифікації.

Виходячи із власного практичного досвіду та аналізу наукової літератури (М. Артюшина [5], І. Дичківська [6], А.Скрипець [7], О. Падалка [8]) ми можемо констатувати, що у зв'язку із євроінтеграційними процесами і практичним приєднанням України до освітнього наукового простору набуває актуальності проблема впровадження інноваційних технологій, для використання яких викладач повинен дотримуватися таких вимог:

- усвідомлювати критерії ефективності інноваційних методик;

- дотримуватися відповідності віковим особливостям студентів і вибирати такі інновації, які є оптимальними у навчально-виховному процесі ВНЗ;
- враховувати ефективність та доцільність обраної інновації у практиці підготовки соціальних педагогів;
- застосовувати лише ті педагогічні інновації, які відповідають поставленій меті і завданням та сприяють розвитку особистості студента;
- використовувати інноваційні педагогічні технології за умови доступності у їх застосуванні та систематичності.

Активізація пізнавальної діяльності майбутніх соціальних педагогів зумовлена багатогранністю. У розв'язанні окресленого кола проблем витоки багатьох інших питань, а саме: виховання потреб у знаннях; навчання майбутніх соціальних педагогів умінню вчитися; розвиток пізнавальних інтересів, самостійності, творчості; забезпечення глибини і міцності знань. Сьогодні необхідно запровадити комплекс істотних змін у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів, що передбачає пошук нових технологій, форм і методів підготовки майбутніх фахівців, які відзначатимуться творчою індивідуальністю, високим рівнем компетенції та вмінням самостійно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність. Необхідно нове осмислення, пошуки ефективних напрямків організації самостійної пізнавально-пізнавальної діяльності студентів, спрямованої на формування пізнавальної активності як стійкого утворення особистості, що впливає на ставлення її до соціального досвіду у всіх сферах життєдіяльності.

Ми переконані, що під час навчання у вищому навчальному закладі необхідно формувати у майбутніх фахівців високий рівень самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Формування пізнавальної активності особистості у ході навчальної діяльності – одне із найактуальніших у теорії та практиці педагогічної науки. Як стверджує В.І. Лозова [9] це зумовлено такими чинниками:

- суспільство не може повноцінно функціонувати в умовах науково-технічного прогресу без активності людини, яка є джерелом соціального і науково-технічного прогресу;
- пізнавальна діяльність особистості є умовою її духовного розвитку, засобом самовизначення, самореалізації, саморозвитку особистості;
- пізнавальна діяльність є важливою умовою вдосконалення і одночасно показником ефективності навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Таким чином, у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів вагоме місце посідає активне впровадження у навчально-виховний процес сучасних інноваційних технологій навчання та активізація пізнавальної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Література та джерела

1. Мазоха Д.С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності): Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 168с
2. Заброцький М.М. Технологія розвитку комунікативної компетентності вчителя // Практична психологія та соціальна робота, 2007. – № 7. – С.31-34
3. Поліщук В.А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: Дис... док. пед. наук: 13.00.04. – Тернопіль, 2006. – 454с
4. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384с
5. Артюшина М.В. Особливості інноваційної поведінки студентів за умови сучасних трансформацій у вищій освіті // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Вип. 11. – К., 2008. – С.11-19
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник для студ. вузів. – К.: Академвидав, 2004. – 352с
7. Інновації у вищій освіті (за матеріалами регіональних нарад): Зб. доп. / Упоряд.: А.В. Скрипець. – К., 2003. – 70с
8. Падалка О. Інтенсивні освітні технології // Вища освіта України. – 2002. – №2. – С.91-95
9. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Лозова В.І. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., доп. – Харків: «ОВС», 2000. – 164с

В статье рассматриваются практические аспекты усовершенствования подготовки будущих социальных педагогов. Авторы уделяют внимание необходимости внедрения инновационных технологий в учебный процесс и активизации познавательной деятельности будущих социальных педагогов.

The author of the article has considered the practical aspects of the improvement of future social teachers training. Much attention has been paid to the necessity of introduction of innovative technologies into the scholastic process and activation of cognitive activity of a future social teacher.